

Państwowa Szkoła Wyższa
im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

**WSPÓŁCZESNY WYMIAR
BEZPIECZEŃSTWA I OBRONNOŚCI
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Redakcja naukowa
Paweł Borek

Biała Podlaska 2016

Wydawca:
Państwowa Szkoła Wyższa
im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Recenzenci:
dr hab. Tomasz Kośmider, dr hab. inż. Arkadiusz Juncewicz

Redakcja techniczna:
Paweł Borek

© Copyright by Wydawnictwo PSW
im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

ISBN 978-83-64881-18-3

Nakład: 150 egzemplarzy

Liczba arkuszy wydawniczych: 14

Wydawnictwo PSW JP II
ul. Sidorska 95/97, p. 334R
21-500 Biała Podlaska
www.pswbp.pl

Skład, druk i projekt okładki:
Agencja Reklamowa TOP, ul. Toruńska 148, 87-800 Włocławek
tel.: 54 423 20 40, fax: 54 423 20 80, www.agencjatop.p

Spis treści

Wstęp	5
Waldemar Kawka (PSW) <i>Militarna tożsamość sojusznicznych i unijnych Sił Szybkiego Reagowania – narodowe doświadczenia i wnioski .....</i>	13
Barbara Stefaniuk (PSW) <i>Współpraca polskich instytucji i organizacji w przeciwdziałaniu terroryzmowi .</i>	38
Anna Czubaj (UPH) <i>Edukacja dla bezpieczeństwa w programach szkolnych na wszystkich etapach edukacyjnych w latach 1999-2014 .....</i>	58
Jerzy Bertrandt, Aleksandra Szpyt (PSW) <i>Dopalacze – realne zagrożenie bezpieczeństwa zdrowotnego państwa .....</i>	76
Waldemar Krztoń (Politechnika Rzeszowska) <i>Robotyzacja walki zbrojnej, czyli biocybernetyczny żołnierz – zespolecie człowieka z robotem .....</i>	92
Maciej Tołwiński, Marta Stempień (UPH) <i>Świadomość zagrożenia wojną u współczesnego Europejczyka. Przypadek Ukrainy: Krym i Donbas .....</i>	105
Łukasz Roman (AON) <i>Polemologiczne aspekty badań w naukach o obronności .....</i>	115
Gabriela Szcześniak, Daria Zańko (UPH) <i>Problematyka mniejszości ukraińskiej na ziemi przemyskiej .....</i>	129
Dariusz Brząkiewicz (PSW) <i>Działania proobronne Ligi Obrony Kraju na rzecz obronności państwa .....</i>	142
Mariusz Wódka (UPH) <i>Niezespólna administracja rządowa w systemie bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej.....</i>	155

Paweł Borek (PSW)

Przygotowania obronne Podlasia w przededniu wybuchu II wojny światowej . 170

Łukasz Barański (AON)

Wiedza polemologiczna a koncepcje strategiczne w obszarze bezpieczeństwa. . 191

Sandra Tur (PSW)

Zagrożenie bezpieczeństwa państwa w XXI wieku – cyberterroryzm 214

Krzysztof Kiszka (UPH)

*Bezpieczeństwo jednostki wobec transformacji systemowej w Polsce
po 1989 roku 223*

Wstęp

Bezpieczeństwo to termin, którego znaczenie w drugiej dekadzie XXI wieku ciągle ewoluuje. W zagadnieniu tym umiejscowiony jest szereg rodzajów bezpieczeństwa, wśród których prym wiodą bezpieczeństwo: międzynarodowe, narodowe, państwa, zewnętrzne, wewnętrzne, polityczne i militarne. Bezpieczeństwo to: „potrzeba egzystencjalna dla każdej jednostki, grupy społecznej i państwa, wiążąca się z istnieniem, stabilnością, rozwojem, suwerennością, ochroną życia ludzkiego oraz przeciwdziałaniem wszelkim zagrożeniom zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym”¹. Zależy ono od otoczenia wokół, sytuacji politycznej, gospodarczej, zależy wreszcie od nas samych oraz od tego czy jesteśmy w stanie sprostać i przezwyciężyć ewentualne zagrożenia.

Bezpieczeństwo jest podstawową potrzebą państw i systemów międzynarodowych oraz fundamentalną potrzebą człowieka i grup społecznych. Brak poczucia bezpieczeństwa wywołuje niepokój i stan zagrożenia. Każdy człowiek, grupa społeczna, państwo, czy organizacja międzynarodowa próbują wpływać na swoje otoczenie w ten sposób, aby usuwać, a w najgorszym wypadku minimalizować zagrożenia. Za bezpieczeństwo kraju oraz jednostek główna odpowiedzialność spoczywa zarówno na strukturach państwowych, jak i samych obywatelach².

W aspekcie potocznym bezpieczeństwo kategoryzowane jest jako organ władzy publicznej, mający nadzór nad sektorem bezpieczeństwa publicznego. Bezpieczeństwo jest terminem, do którego można przypisać wiele synonimów, oraz który można odnieść do wielu aspektów i sytuacji. W *Białej Księdze Bezpieczeństwa Narodowego* bezpieczeństwo identyfikowane jest z zabezpieczeniem potrzeb: istnienia, przetrwania, pewności, stabilności, niezależności, ochrony poziomu i jakości życia³.

Z kolei bezpieczeństwo międzynarodowe według *Słownika terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego* to: „brak obiektywnie istniejących zagrożeń i subiektywnych obaw oraz zgodne dążenie i działanie społeczności międzynarodowej na rzecz ochrony określonych wartości państwowych i pozapaństwowych (społecznych), za pomocą norm, instytucji i instrumentów zapewniających pokojowe rozstrzygnięcie sporów oraz tworze-

---

¹ Zob. szerzej: M. Kulickowski, M. Olszewski, S. Olearczyk (red.), *Administracja publiczna i przedsiębiorcy w obszarze pozamilitarnym przygotowań obronnych państwa. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki*, Warszawa 2011, s. 15 i nast.

² T. Bąk, Z. Ciekankowski, *Zwalczanie terroryzmu*, Biała Podlaska 2016, s. 11.

³ *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego*, Warszawa 2013, s. 39.

nie gospodarczych, społecznych, ekologicznych i innych przesłanek dynamicznej stabilności i eliminowania zagrożeń⁴.

Głównymi składnikami bezpieczeństwa są gwarancje nienaruszalności podmiotu oraz swoboda jego rozwoju we wszystkich obszarach funkcjonowania⁵. Nie ulega wątpliwości, że najistotniejszą funkcją i celem działalności państwa demokratycznego jest bezpieczeństwo narodowe. Bezpieczeństwo narodowe to rzeczywisty stan stabilności wewnętrznej i suwerenności państwa, który odzwierciedla brak jakichkolwiek zagrożeń w sensie zaspokojenia podstawowych potrzeb egzystencjalnych i behawioralnych społeczeństwa oraz traktowania państwa jako suwerennego podmiotu w stosunkach międzynarodowych⁶.

Jednakże pomimo wielości definicji i szerokiego spektrum pojęciowego należy pamiętać, że bezpieczeństwo naszego kraju nie jest dane raz na zawsze. Dlatego konieczne jest działanie na rzecz jego umacniania oraz zapobiegania potencjalnym zagrożeniom – zarówno w wymiarze globalnym, regionalnym oraz lokalnym.

Bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na wielu istotnych czynnikach, co wynika bezpośrednio z szeregu uwarunkowań, m.in.: jego wpływu na różnorakie aspekty działalności państwa i obywatela, czy eskalacji coraz nowszych zagrożeń. Powyższe czynniki mają natomiast charakter zarówno międzynarodowy, jak również krajowy.

Z wojskowego punktu widzenia gwarantem naszego bezpieczeństwa jest Sojusz Północnoatlantycki (NATO), posiadający zdolność elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, a jednocześnie odpowiedni do tego potencjał. Nie należy jednak zapominać także o innych organizacjach międzynarodowych i inicjatywach regionalnych, których aktywnym członkiem jest Polska, jak chociażby Unia Europejska, Organizacja Narodów Zjednoczonych, „Grupa Wszechradzka”, czy „Trójkąt Weimarski”. Z perspektywy jednostki dużo istotniejsze jest jednak bezpieczeństwo państwa, budowane przez wiele różnych służb, instytucji państwowych i samorządowych.

Należy zauważyć, że bezpieczeństwo nad wyraz często postrzegane jest nadal przez pryzmat tzw. czworokąta bezpieczeństwa (militarny, policyjny, prawny, polityczny). Natomiast wciąż niedosyt budzą badania dotyczące wymiaru: demograficznego, ekologicznego, ekonomicznego, religijnego, energetycznego, kulturowego, cybernetycznego, żywnościowego, czy społecznego. Tak więc studia nad bezpieczeństwem oraz zagrożeniami z nim związanymi muszą nieść ze sobą interdyscyplinarność badań naukowych

⁴ W. Łepkowski, Z. Mondrzycki (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 1996, s. 9.

⁵ K. Drabik, *Bezpieczeństwo personalne i strukturalne*, Warszawa 2013, s. 48.

⁶ E. Cziomer, L. Zyblikiewicz, *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*, PWN, Warszawa 2005, s. 154.

prowadzonych nie tylko przez wojskowych i politologów, ale również historyków, prawników, socjologów, filozofów, ekonomistów, ekologów, informatyków, pedagogów, czy przedstawicieli nauk medycznych.

Drugim obszarem badań, a jednocześnie dyscypliną naukową związaną z szeroko pojmowanym bezpieczeństwem jest obronność. Z początkiem XXI w. znacznie rozszerzyło się spektrum jej postrzegania. Prof. Stanisław Koziej zdefiniował obronność, jako: „zintegrowane przeciwstawianie się zagrożeniom polityczno-militarnym przy wykorzystaniu wszystkich – wojskowych i cywilnych – zasobów państwa, zorganizowanych w system obronności (...)”⁷. Innymi słowy obronność (w szerokim tego słowa znaczeniu) to: „całokształt właściwości podmiotu (człowieka i społeczeństwa) oraz podejmowanych przez niego działań i tworzenia sytuacji w relacjach z otoczeniem, mających na celu kreowanie bezpieczeństwa”⁸.

W węższym ujęciu, obronność była kojarzona z obroną narodową, utożsamianą z obroną przed agresją, przeciwstawieniem się zagrożeniom militarnym. Współcześnie jednak równie groźne jak wojna są niektóre zagrożenia niemilitarne⁹.

Patrząc z militarnego punktu widzenia bezpieczeństwo i obronność winno się traktować jako: „pojawiające się zagrożenia i zmiany uwarunkowań wymuszające łączenie wysiłków obronnych, dla zapewnienia wymaganego poziomu bezpieczeństwa. Sojusznicze i koalicyjne reagowanie na zagrożenia staje się normą akceptowaną przez społeczność międzynarodową”¹⁰.

Z kolei prof. Adam Tomaszewski za obronność uważa: „odpowiednio zorganizowane i przygotowane zasoby oraz podejmowane działania w kraju i na arenie międzynarodowej (w tym zawieranie układów i sojuszy), w celu uzyskania określonej zdolności do monitorowania zagrożeń, głównie zewnętrznych o charakterze militarnym oraz skutecznego przeciwdziałania im”¹¹. Autor ten w ujęciu współczesnym dzieli obronność na następujące modele:

- **konceptyjny** (przyjęty model i strategia zapewnienia bezpieczeństwa państwa);
- **funkcjonalny** (wszelkie działania podejmowane w kraju, jak i poza granicami państwa, dla obrony ludności, terytorium i określonych wartości);

⁷ S. Koziej, *Obronność Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1989-2009*, Warszawa 2010, s. 36.

⁸ Ibidem, s. 37; Idem, *Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*, Toruń 2006, s. 8.

⁹ R. Jakubczak, *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku*, Warszawa 2006, s. 227.

¹⁰ M. Huzarski, *Zmienne podstawy bezpieczeństwa i obronności państwa*, Warszawa 2009, s. 116.

¹¹ A. Tomaszewski, *Obronność w teorii i praktyce*, [w:] A. Polak, K. Krakowski (red.), *Obronność jako dyscyplina naukowa*, Warszawa 2015, s. 40.

- **strukturalny** (hierarchiczna, złożona organizacja, działająca w tym samym celu na poziomie państwa lub grupy państw)¹².

Obronność państwa jest zatem ściśle związana z przygotowaniem państwa, społeczeństwa i wojska do odparcia potencjalnej agresji oraz świadomością obywateli ponoszenia świadczeń w ramach obowiązku obrony kraju i jego zdobyczy cywilizacyjnych.

Niniejsza monografia jest zbiorem artykułów poruszających problematykę współczesnego wymiaru szeroko pojętego zagadnienia bezpieczeństwa i obronności Rzeczypospolitej Polskiej. Prezentuje wyniki badań reprezentantów różnych polskich ośrodków akademickich, a jej głównym celem jest zwrócenie szczególnej uwagi na wielowymiarowość i złożoność bezpieczeństwa i obronności, ich dynamikę i ewolucję.

Waldemar Kawka w artykule *Militarna tożsamość sojusznicznych i unijnych Sił Szybkiego Reagowania – narodowe doświadczenia i wnioski* skupił się na zagadnieniach dotyczących współczesnego stanu przygotowania Sił Szybkiego Reagowania NATO oraz Europejskich Sił Szybkiego Reagowania. Przedstawił rys historyczny koncepcji budowy Sił Szybkiego Reagowania, poczynając od lat 50. XX wieku aż do roku 2004. Autor omówił również potencjał i liczebność Europejskich Sił Szybkiego Reagowania oraz narodowe doświadczenia i wnioski na przyszłość. Zwrócił także uwagę na współczesną transformację zagrożeń (militarnych i niemilitarnych) we współczesnym świecie, zwłaszcza zaś w obliczu tzw. wysuniętej szpicy NATO w ramach jego strategii elastycznego reagowania oraz w obliczu tzw. wojen hybrydowych i asymetrycznych.

W kolejnym z artykułów (*Współpraca polskich instytucji i organizacji w przeciwdziałaniu terroryzmowi*) **Barbara Stefaniuk** rozpoczęła od kwestii terminologicznych, by następnie przejść do ukazania źródeł terroryzmu, jego głównych cech i metod działania terrorystów. W dalszej części tekstu zwrócono uwagę na system przeciwdziałania terroryzmowi w Polsce oraz wymieniono główne instytucje i organizacje zwalczające terroryzm (m. in.: Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu, Biuro Ochrony Rządu, Centralne Biuro Śledcze, Policja, Straż Graniczna, Służba Celna, Żandarmeria Wojskowa i Siły Zbrojne) oraz ich zadania w tym zakresie, a także wskazano na konieczność wielopoziomowej koordynacji i współpracy działań wszystkich podmiotów zwalczających terroryzm.

Zjawisku *edukacji dla bezpieczeństwa w programach szkolnych na wszystkich etapach edukacyjnych w latach 1999-2014* poświęcony został artykuł **Anny Czubaj**. Poddając krytycznej analizie programy nauczania obowiązujące w przedszkolu, szkole podstawowej, gimnazjum, i w szkole ponad-

---

¹² A. Polak, A. Smarżewska, P. Borek, *Wstęp*, [w:] A. Polak, A. Smarżewska, P. Borek (red.), *Oblicza i wyzwania obronności w XXI wieku*, Białą Podlaska 2015, s. 10.

gimnazjalnej Autorka skonkludowała, że elementy edukacji dla bezpieczeństwa są obecne na każdym z tych etapów. Począwszy od I etapu edukacyjnego uczniowie poznają zasady gwarantujące różnego rodzaju bezpieczeństwo, ale także zagrożenia płynące ze strony świata ludzi, roślin i zwierząt. Uczą się ponadto zachowania w sytuacji zagrożenia (jak i kogo powiadomić, gdzie szukać pomocy). Na kolejnych etapach edukacyjnych treści te są znacznie poszerzane (m.in. o bezpieczeństwo w ruchu drogowym, udzielanie pierwszej pomocy, zagrożenia czasu pokoju i okresu wojny), zmienia się także sposób organizacji nauczania (odrębny przedmiot od III etapu edukacyjnego), a wszystko to w celu jak najlepszego przygotowania młodego człowieka do odpowiedniego reagowania na zagrożenia, których katalog stale się powiększa.

O problematyce dopalaczy jako stałym zagrożeniu bezpieczeństwa zdrowotnego państwa piszą **Jerzy Bertrandt** i **Aleksandra Szpyt**. W artykule omówili oni m.in. historię pojawienia się dopalaczy w Europie, ich rodzaje i skład chemiczny, a także skutki jakie wywołują te substancje w organizmie. Autorzy szeroko przedstawili także podstawy prawne przeciwdziałania narkomanii oraz metody zwalczania handlu dopalaczami przez powołane ku temu organy. Jednakże – jak słusznie zostało wskazane – walka z dopalaczami jest niezwykle trudna, dlatego też bardzo ważne jest podjęcie działań edukacyjno-prewencyjnych w tym zakresie.

Waldemar Krztoń w swoim niezwykle ciekawym artykule: *Robotyzacja walki zbrojnej, czyli biocybernetyczny żołnierz – zespolenie człowieka z robotem* przedstawił wpływ biotechnologii na zwiększenie zdolności bojowych współczesnej armii, przedstawił definicję egzoszkieletu wojskowego i jego zastosowania. W wyniku rozwoju badań biologicznych zachodzi możliwość modyfikowania i poprawiania naturalnych jego właściwości. Wykorzystując wiedzę naukową i sukcesy najbardziej zaawansowanych technologii państwo i siły zbrojne dążą do udoskonalenia żołnierzy, chcąc zwiększać ich zdolność bojową i maksymalizować ich bezpieczeństwo. W podsumowaniu tekstu **W. Krztoń** stwierdził m.in., że człowiek przyszłości będzie rezultatem zwartego powiązania człowieka i biotechnologii, a jej rozwój będzie wywierał zasadniczy wpływ na siły zbrojne i kształt przyszłych wojen.

Problematyki banalizacji wojny na przykładzie Ukrainy dotyczy artykuł **Macieja Tołwińskiego** i **Marty Stempień** (*Świadomość zagrożenia wojną u współczesnego Europejczyka. Przypadek Ukrainy: Krym i Donbas*). Autorzy dokonali analizy uwarunkowań społecznych wojny w Donbasie, aneksji Krymu i pokoju w kategoriach współczesnej rzeczywistości społecznej. Dokonali także porównania sytuacji w Donbasie do tej, która miała miejsce na Bałkanach w latach 90. XX wieku. Wśród podobieństw obu konfliktów

Autorzy zwrócili uwagę na: migracje i przesiedlenia ludności cywilnej, powstanie nowych państw i ludobójstwo. Stwierdzili również, że współcześnie często dochodzi do banalizacji wojny przez media, i przechodzenie nad tymi tragicznymi wydarzeniami do porządku dziennego. Wy tłumaczenia tego stanu rzeczy upatrują w globalizacji, informatyzacji, konsumpcjonizmie i dynamice życia.

Na zagadnieniach z obszaru polemologii skupił się w swoich rozważaniach **Łukasz Roman** (*Polemologiczne aspekty badań w naukach o obronności*). W klarowny sposób Autor przedstawił teoretyczne rozważania na temat tego, czym jest i jak powinna być rozumiana polemologia, jakie są jej relacje z innymi naukami, co jest przedmiotem jej badań, jakimi cechami się wyróżnia, jak powinna być interpretowana oraz jakie są jej główne właściwości. Autor przedstawił także możliwości wykorzystania wiedzy polemologicznej, a także zwrócił uwagę na interdyscyplinarność badania wojen i konfliktów zbrojnych. Zdaniem Autora mogą one bowiem stanowić istotne źródło i podstawę wzbogacania wiedzy w teorii nauk o obronności i nauk o bezpieczeństwie, zwłaszcza zaś tych kwestii, które dotyczą obronności państwa oraz działań na rzecz bezpieczeństwa, zwłaszcza regionalnego i globalnego.

Kolejni Autorzy swoje rozważania zawarli w tekście: *Problematyka mniejszości ukraińskiej na ziemi przemyskiej*. **Gabriela Szcześniak** i **Daria Zańko** skupiły się na zobrazowaniu sytuacji, jaka ma miejsce w powiecie przemyskim ze względu na aspiracje własnościowe wysuwane przez mniejszość ukraińską. Dzięki przeprowadzonym badaniom Autorki ustaliły, że mniejszość ukraińska na omawianym terenie dąży do odzyskania budynków publicznych i sakralnych, które wcześniej należały do nich. Wywołuje to zrozumiały niepokój wśród Polaków, ze względu na brak wzajemności w stosunku do przekazywania nieruchomości dla Polonii na Ukrainie. Wiele miejsca poświęcono tu także czynnikom wpływającym na nastroje antyukraińskie wśród Polaków oraz kwestiom historycznym mającym wpływ na wzajemne relacje obu narodów.

Na temat *działań proobronnych Ligi Obrony Kraju na rzecz obronności państwa* pisze **Dariusz Brązkiewicz**. W swoim wystąpieniu zaakcentował znaczenie organizacji proobronnych w systemie bezpieczeństwa państwa, przedstawił rodowód Ligi Obrony Kraju, potencjał tej organizacji, rolę sportów obronnych w przygotowaniu obronnym polskiego społeczeństwa. W artykule ukazano także znaczenie i potrzebę istnienia organizacji proobronnych w systemie bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej, m.in. w aspekcie zawieszenia powszechnego poboru do służby wojskowej w 2009 roku. Wymieniono i przeanalizowano potencjał Ligi Obrony Kraju, jako największego stowarzyszenia proobronnego w Polsce, przedstawiając

możliwości szkolenia strzeleckiego na bazie strzelnic i instruktorów strzelectwa sportowego LOK. W podsumowaniu Autor zwrócił również uwagę na fakt kształtowania przez LOK postaw patriotycznych wśród młodzieży, tak potrzebnych we współczesnej dobie globalizacji i komercjalizacji życia społecznego.

Mariusz Wódka zajął się z kolei problematyką niezespólonej administracji rządowej w systemie bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. Autor słusznie skonstatował, iż administracja publiczna realizuje zadania zapisane w konkretnych ustawach, zmierzając do określonego celu, jakim jest dobro wspólne, adekwatne do potrzeb państwa i społeczeństwa. Spełnianie tych oczekiwań to wykonywanie szeregu czynności zmierzających ku zapewnieniu poczucia bezpieczeństwa oraz ograniczeniu występujących zagrożeń. Warunkiem skutecznej i efektywnej realizacji zadań koniecznych do rozwoju społecznego i gospodarczego państwa jest dobrze zbudowany administracyjny aparat terenowy. Niezespólona administracja publiczna powołana jako przedstawicielstwo struktur rządowych ma za zadanie zapewnić samodzielne, sprawne i skuteczne działanie. W swoim artykule **M. Wódka** omówił rolę służb terenowych organów niezespólonej administracji odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa państwa – wojskowych, celnych, skarbowych, granicznych oraz scharakteryzował problemy i wyzwania przed nimi stojące.

Paweł Borek w artykule: *Przygotowania obronne Podlasia w przededniu wybuchu II wojny światowej* szeroko przedstawił historyczne aspekty przygotowań obronnych polskiego społeczeństwa przed wybuchem II wojny św. – w zbyt często bagatelizowanym wymiarze regionalnym. Tymczasem wiele wniosków z przeszłości można z powodzeniem wykorzystać współcześnie. Do akcji przygotowań wojennych na wypadek agresji niemieckiej pod koniec lat 30. XX w. wciągnięto całe polskie społeczeństwo. Artykuł szczegółowo omawia przygotowania obronne mieszkańców Podlasia na wypadek wojny, ich ofiarność i świadczenia na rzecz Wojska Polskiego (Fundusz Obrony Narodowej, Fundusz Obrony Morskiej, Pożyczka Przeciwlotnicza), a także rolę i zadania organizacji paramilitarnych w przygotowaniach wojennych lokalnego społeczeństwa.

Kolejny autor zajął się próbą identyfikacji i sprecyzowania teoretycznych założeń polemologii jako społecznie istotnej nauki i obszaru wiedzy o konfliktach zbrojnych i wojnach. **Łukasz Barański** w artykule: *Wiedza polemologiczna a koncepcje strategiczne w obszarze bezpieczeństwa* dokonał sprecyzowania przedmiotu, obszaru oraz celu badań polemologii, wskazując na jej znaczenie w kształtowaniu bezpieczeństwa i warunków pokojowego współistnienia. Zaprezentował także związek badań polemologicznych z koncepcjami strategicznymi w dziedzinie bezpieczeństwa,

wskazując gdzie w praktyce można odnaleźć zastosowanie dorobku badań plemologicznych.

Rolę zagrożenia bezpieczeństwa państwa ze strony cyberterroryzmu w XXI wieku omówiła **Sandra Tur**. Autorka słusznie oceniła, iż obecna ekspansja Internetu w zasadniczy sposób wpływa na ciągle zmieniający się poziom bezpieczeństwa. W dalszej części tekstu omówiła przypadki wykorzystania cyberprzestrzeni do działań niezgodnych z prawem oraz takich, które zagrażają bezpieczeństwu całego świata. Cyberterroryzm udoskonala się wraz z rozwojem Internetu i możliwościami z nim związanymi, stąd problem ten dotyczy nie tylko indywidualnych użytkowników, ale także całych państw.

Ostatnim z autorów publikujących swoje ustalenia badawcze jest **Krzysztof Kiszka**. W artykule: *Bezpieczeństwo jednostki wobec transformacji systemowej w Polsce po 1989 roku* nakreślił proces przemian, wiodących od socjalistycznego systemu społecznego do państwa liberalno-demokratycznego i gospodarki rynkowej. Ukazał, iż poparcie dla obalenia rządów komunistycznych, jakie było udziałem środowisk związkowych, nie było równoznaczne ze zgodą na liberalizację polskiej gospodarki. Autor w bardzo ciekawy sposób zaprezentował proces transformacji ustrojowej w Polsce po 1989 roku, i jego ogromny wpływ na bezpieczeństwo jednostek, które musiały przystosować się do zmian dotyczących ich codziennego życia. W podsumowaniu Autor konkluduje, iż odejście od niepodzielnej władzy PZPR i budowa pluralizmu politycznego opartego na wielości podmiotów wyrastających z opozycji solidarnościowej nie zostawiało przestrzeni do dyskusji o miękkim wymiarze transformacji i konsekwencjach, jakie wprowadzenie instytucji gospodarki wolnorynkowej niosło dla bezpieczeństwa jednostki.

Niniejsza publikacja adresowana jest do jak najszerszego kręgu odbiorców, zarówno specjalistów zajmujących się na co dzień kwestiami bezpieczeństwa i obronności państwa, jak i studentów, nie tylko kierunku bezpieczeństwo narodowe.

Redaktor monografii wyraża także nadzieję, że stanie się ona cennym źródłem pomocnym w zrozumieniu obecnych zagrożeń oraz będzie twórczą inspiracją do dalszej eksploracji w zakresie bezpieczeństwa i obronności Polski.

Paweł Borek